OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Opetushallituksen asiantuntijalausunto

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lukiolain muuttamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi HE 159/2024

Opetusneuvos, yksikön päällikkö Petri Lehikoinen
Lukiokoulutus, taiteen perusopetus ja vapaa sivistystyö

Oppimisen tuki ja erityisopetus eriytettäisiin

- **28 § Oikeus oppimisen tukeen:** Opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen tässä laissa tarkoitettujen opintojen aikana. Oppimisen tuki on opiskelijan tarvitsemaa tukiopetusta, ohjausta ja tukea, jota hän tarvitsee lukion oppimäärän suorittamiseksi. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa.
- **28 a § Oikeus erityisopetukseen:** Opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi eikä 28 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarve huomioon ottaen. Erityisopetus kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa. Opiskelijan oikeudesta opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, erityisiin apuvälineisiin ja muihin palveluihin säädetään erikseen.
- **28 b § Päätös erityisopetuksesta** Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen tässä momentissa tarkoitetun päätöksen tekemistä. Jos oppivelvolliselle on tehty perusopetuslain 17 §:ssä tarkoitettu päätös erityisestä tuesta ja päätös on voimassa perusopetuksen päättyessä, koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisopetuksen tarve perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen perusteella.
- **49 § Oikaisuvaatimus:** Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta, jos päätös koskee: 5) oikeutta saada uskonnon tai elämänkatsomustiedon opetusta; **6) oikeutta saada erityisopetusta**. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa

- **Nykyinen 28 § Oppimisen tuki:** Opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opinto-suunnitelmaan. Opiskelijan oikeudesta opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, erityisiin apuvälineisiin ja muihin palveluihin säädetään erikseen.

Oppimisen tuki

- **Pääpaino oppimisen tuen olisi ennaltaehkäisevässä oppimisen tuessa. Matalan kynnyksen oppimisen tuki toteutettaisiin tukiopetuksena sekä erityisopettajan ja muun henkilöstön antamana tukena ja ohjauksena.**
- **Opiskelijalla, jolla on vaikeuksia oppimisessa, olisi oikeus saada tukiopetusta eli opettajien antamaa opetusta ja ohjausta opiskelijan tarvitsemien tuen tarpeisiin vastaamiseksi. Sitä voitaisiin antaa opiskelijalle, joka on jäänyt tilapäisesti jälkeen opinnoissaan tai tarvitsisi muusta syystä tukea ja ohjausta lukio-opintoihinsa.**
  - ✓ **Tukea annettaisiin opiskelijalle heti tuen tarpeiden ilmetessä, jotta voitaisiin ennaltaehkäistä vaikeuksien kasautuminen**
  - ✓ **Oppimisen tuki olisi tarkoitettu aineenopetuksen tueksi niille opiskelijoille, joilla on vaikeuksia suoriutua opinnoistaan**
  - ✓ **Tukea tulisi olla saatavissa riittävästi, oikea-aikaisesti ja laadultaan sellaisena, että se edistäisi opiskelijoiden oppimista, osaamisen osoittamista, valmistumista, jatko-opintoihin siirtymistä sekä hyvinvointia**
  - ✓ **Yksilökohtaista tukea tai ryhmämuotoista työpajamaista opetusta**
- **Osana oppimisen tukea voitaisiin antaa erityisopettajan antamaa tukea ja ohjausta**
  - ✓ **Tällaisesta erityisopettajan antamasta oppimisen tuesta ei tehtäisi erityisopetuksen päätöstä**
  - ✓ **Esimerkiksi keskustelua opiskelijan tuen tarpeista ja opiskeluja tukevista keinoista tai lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien testaamista sekä yo-tutkinnon erityisjärjestelyjen tarpeen arviointia**
  - ✓ **Lyhytkestoinen erityisopettajan tuki olisi useimmiten riittävää niille opiskelijoille, joilla on esimerkiksi kapea-alaisia oppimisvaikeuksia, kuten lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia**
  - ✓ **Erityisopettaja tukisi konsultoimalla muita opettajia ottamaan huomioon opiskelijoiden erityispedagogisia tuen tarpeita opetuksessa ja ohjauksessa**
  - ✓ **Erityisopettaja voisi suunnitella yhteistyössä opettajien kanssa opiskelijan tarpeiden mukaisia osaamisen osoittamisen tapoja ja erityisjärjestelyjä**
- **Opiskelija voisi saada tarpeen mukaan oppimisen tukea myös muulta henkilöstöltä, kuten opinto-ohjaajalta ja opiskeluhuollon henkilöstöltä – tarvittaessa opetus-, ohjaus- ja opiskeluhuollon henkilöstön monialaisena yhteistyönä**

Erityisopetus

- **Jos matalan kynnyksen oppimisen tuki ei olisi riittävää, koulutuksen järjestäjä päättäisi opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta tekemällä muutoksenhakukelpoisen hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Päätös tehtäisiin erityisopetuksen tarpeen ilmetessä ja opiskelijan hakiessa erityisopetusta.**
- **Opiskelijalla olisi oikeus erityisopetukseen, jos hän todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi tarvitsisi erityisopetusta oppimäärän osaamistavoitteiden saavuttamiseksi**
  - ✓ **Todennetuilla oppimisvaikeuksilla tarkoitettaisiin sellaisia opiskelijan oppimista vaikeuttavia tekijöitä, jotka on tunnistettu joko perusopetuksen tai lukio-opintojen aikana. Nämä tekijät voivat johtua oppimisvaikeudesta, neuropsykiatrista vaikeuksista tai muusta oppimista haittaavasta vammasta tai sairaudesta.**
- **Erityisopetusta antaisi erityisopettaja, joka vastaisi erityispedagogisten tukitoimien tarpeen arvioinnista ja opiskeluun sekä osaamisen osoittamiseen liittyvien tukitoimien suunnittelusta**
  - ✓ **Esimerkiksi pitkäkestoista opiskelustrategioiden opettamista tai tukea esseiden kirjoittamiseen, aikatauluttamiseen, tehtävien aikaansaamiseen tai toiminnanohjaukseen sekä tukea itsenäiseen ja tavoitteelliseen opiskeluun. Tukitoimet toteutettaisiin opetus- ja ohjaushenkilöstön yhteistyönä.**
  - ✓ **Erityisopetuksessa tarkasteltaisiin myös opiskelijan tarvitsemia erityisjärjestelyjä osaamisen osoittamiseen liittyvissä tilanteissa lukio-opintojen aikana sekä yo-tutkinnossa. Tärkeää on ottaa tällöin huomioon, että lukiossa ei ole mahdollista poiketa oppimäärän mukaisista tavoitteista.**
- **Lukiolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset perusopetuksessa tehtävän erityisen tuen päätöksen tietojen siirrosta ja siitä, että koulutuksen järjestäjän tulisi arvioida opiskelijan erityisopetuksen tarve opiskelijan aloittaessa opiskelun ja opintojen aikana tuen tarpeen ilmetessä.**

Lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmä

Hallitusohjelma: ”Lukiokoulutuksen järjestäminen turvataan alueilla, joilla lasten ja nuorten määrä vähentyy voimakkaasti. Hallitus uudistaa lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän vastaamaan paremmin lukiokoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Rahoitusmallin muutoksista tehdään kattavat vaikutusarvioinnit ja niiden pohjalta valmistellaan hallituksen esitys vuoden 2025 loppuun mennessä. Rahoitusmallin muutokset toteutetaan riittävän pitkällä siirtymäajalla. Tavoitteena on säilyttää kattava lukioverkko. Uudistetaan lukion rahoitukseen kuuluva pienten lukioiden lisä tukemaan koulutuksen saavutettavuutta ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista. Edistetään kuntien välisen rahoitusvastuun tasapuolista jakautumista kotikunnan mukaan.”

- Vakain rahoitusasema olisi jatkossa sellaisilla pienillä lukioilla, joilla on syrjäinen sijainti tai joiden opetuskieli on kunnan vähemmistökieli: koulutuksen järjestämän saama rahoitus säilyisi nykytasolla.
- Sellaisille pienille lukioille, jotka eivät ole syrjäisiä eivätkä edusta kunnan vähemmistökieltä, esitetään mallia, jossa koulutuksen järjestäjän saama yksikköhinnan korotus olisi puolet nykytasoon nähden. Tämä on perusteltua, koska lukiokoulutuksen järjestäminen on kiistattomasti kalliimpaa pienissä lukioissa.

Englanninkielinen lukiokoulutus ja yo-tutkinto

- Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa heikosti suomen tai ruotsin kieltä taitavien sivistyksellisiä oikeuksia. Tarkoituksena on mahdollistaa englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaminen tiukasti rajatuin kriteerein. Tämä edellyttää mahdollisuutta järjestää lukiokoulutusta englannin kielellä. Opetushallitus pitää esitystä onnistuneena ja tarkoituksenmukaisena ratkaisuna hallitusohjelmakirjauksen toteuttamiseksi.
- Englanninkielinen lukiokoulutus kohdentuisi tarkkarajaiseen joukkoon potentiaalisia maahanmuuttaja- tai paluumuuttajataustaisia opiskelijoita. Englanninkielistä lukiokoulutusta ei avattaisi suomea tai ruotsia taitaville opiskelijoille. Tämä on keskeinen lähtökohta kansalliskielisen koulusivistyksen turvaamisen näkökulmasta.
- Englanninkielisen lukiokoulutuksen järjestäminen sidotaan koulutuksen järjestämislupaan. Lupaa myönnettäessä tulee varmistaa, että koulutuksen järjestäjällä on riittävät edellytykset tarjota opintoja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti eri opetuskielillä. Koulutuksen järjestäjän on myös huolehdittava opettajien riittävästä kielitaidon tasosta sekä laadukkaiden oppimateriaalien hankinnasta. Tähän koulutuksen järjestävät tarvitsevat tukea.
- Esityksen mukaan opiskelijalla oltava riittävät valmiudet opetuskielen suulliseen ja kirjalliseen käyttämiseen ja ymmärtämiseen. Koulutuksen järjestäjän ratkaistavaksi jää, miten varmistetaan hakijan riittävä englannin kielen taito ja toisaalta suomen tai ruotsin kielen taidon kehittymisestä huolehtiminen niin, että opiskelijan on mahdollista läpäistä vähintään ylioppilastutkinnon suomi/ruotsi toisena kielenä -koe.
- Opetushallitus on tuottanut ajantasaiset lukion opetussuunnitelman perusteet englanniksi sekä tarjoaa opetuksen järjestäjille myös ePerusteiden ops-työkalun paikallisen opetussuunnitelman laatimiseen.
- Koskisi toteutuessaan elokuussa 2026 aloittavia, ensimmäinen englanninkielinen yo-tutkintokerta mahdollisesti syksyllä 2028

Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoe

- Hallituksen esityksen mukaisesti ylioppilastutkintoon lisättäisiin mahdollisuus suorittaa taito- ja taideaineen koe. Opetushallitus pitää esitystä onnistuneena ja tarkoituksenmukaisena ratkaisuna lukiodiplomeja koskevan hallitusohjelmakirjauksen toteuttamisen osalta.
- Uudistuksella varmistettaisiin lukiokoulutuksen keskeistä tavoitetta laaja-alaisen yleissivistyksen ja jatko-opintokelpoisuuden tuottamisesta. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeet tarjoaisivat nykyistä kattavamman lähtökohdan osoittaa lukion opetussuunnitelman mukaisia tietoja ja taitoja sekä saavutettua tavoitteiden mukaista riittävää kypsyyttä: koostuisivat valmistavasta näytöstä (oma näyttöpäivä) ja varsinaisesta yo-kokeesta
- Tarvittaisiin mahdollisesti pieniä muutoksia lukion opetussuunnitelman perusteisiin: olennainen ero yo-kokeissa lukiodiplomeihin verrattuna se, että yo-kokeet perustuvat lukion opetussuunnitelman perusteiden tavoitteisiin eikä kyse ole enää erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näytöstä, kuten lukiodiplomeissa
- Taito- ja taideaineiden kokeiden kehittäminen ylioppilastutkinnon osaksi on vaativa prosessi. Esityksen vaikutuksissa todetaankin, että taito- ja taideaineiden kokeet ja niihin liittyvät valmistavat näytöt edellyttävät runsaasti valmistelutyötä Ylioppilastutkintolautakunnalta ja Opetushallitukselta.
- Lakiesityksellä luodaan hyvät lähtökohdat vaativalle tutkinnon kehittämistyölle. Taito- ja taideaineiden kokeiden kehittämisen aikataulussa otetaan huomioon, että niiden valmisteluun ja toimeenpanoon jää riittävästi aikaa. Ensimmäiset taito- ja taideaineiden kokeet järjestettäisiin aikaisintaan syksyllä 2029, jolloin ne koskisivat lukio-opintonsa 1.8.2027 aloittavia opiskelijoita.
- Opetushallitus kiinnittää huomiota siihen, että ylioppilastutkinnon taito- ja taideaineiden kokeiden kehittämistyön rinnalla tarvitaan toimenpiteitä, joilla kehitetään taito- ja taideaineiden pedagogiikkaa, vahvistetaan opetushenkilöstön valmiuksia ja tuetaan koulutuksen järjestäjiä uudistukseen valmistautumisessa.